

*Отримано 18.04.2024
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.060
з.п.п., проф. Руденко А.А.*

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.060
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, завідувачу
кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Факультету образотворчого мистецтва і дизайну
Руденченко Аллі Андріївни

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента **ЗАЙЦЕВОЇ Вероніки Іванівни**, кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертацію **ДЕТОЧКИ Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування»**, подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Актуальність дисертаційного дослідження.

У дисертації «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» Деточка Ольга Михайлівна демонструє дослідження значного обсягу теоретичного і візуального матеріалу. Отримані результати дозволили ґрунтовно розкрити особливості тонкої кераміки Великобританії у межах місцевої традиції формотворення і декорування, та їх значення у контексті європейського мистецтва окресленої царини.

Актуальності роботі додає висвітлення специфіки британського мистецтва тонкої кераміки та його рефлексій для «білого золота» України, виявлення спільних технологічних аспектів виробництва, художніх взаємозв'язків і мотивів оформлення творів, зокрема у межах XIX – початку XX століть.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження базується на змістовному аналізі формотворення, художньо-образних особливостей та технологічних методів продукування різновидів тонкої кераміки

Великобританії та методів їх декорування. Хоча у кожному розділі дослідження репрезентовані цінні результати проведеної роботи, слід зауважити на найбільш вагомих, де авторка вперше:

- уточнила розмаїття специфіки оздоблення фарфору, фаянсу та різновидів кам'яної маси Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії згідно мотивів, сюжетів і способів оформлення. При цьому дисертанткою розглянуті не тільки найбільш відомі твори британського походження, а й менш видатних художньо-промислових осередків;

- розглянула значну кількість зразків англійської тонкої кераміки, які наявні у колекціях музеїв України. У ході проведеної роботи Деточка О. М. встановила, що тонкокерамічні вироби Великобританії містяться у таких зібраннях, як Сумський обласний художній музей, Харківський художній музей, Історико-меморіальний музей імені М. Грушевського, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Музей витончених мистецтв ім. О. Білого у Чорноморську, музей етнографії і художнього промислу НАН у Львові. Завдяки вивченню творів британського виробництва з окреслених збірок було встановлено бренди, які найбільше вплинули на стилістику декорування українського фарфору і фаянсу XIX – початку XX століть;

- визначила відмінності тонкокерамічної продукції, створеної на різних територіях Великобританії, а саме Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії. Крім того, було виконано порівняння їх оформлення і з творами знакових підприємств окресленої галузі Європи, зокрема Майсену і Севру.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичний матеріал представлений дисертанткою може бути корисним для дослідників галузі тонкої кераміки Європи, здебільшого Англії та України. При цьому сформовані положення і висновки у роботі можуть використовуватися у поглибленні теоретичних праць і розробці практичних аспектів в окресленій царині, зокрема у доповненні навчальних дисциплін з історії декоративно-прикладного мистецтва, українського декоративно-прикладного мистецтва.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація О. М. Деточки містить результати авторського дослідження і самостійно сформовані наукові положення, розроблені на основі ретельних пошуків відповідно до теми і поставлених завдань. Представлені висновки та рекомендації достовірні та науково обґрунтовані. Вагоме значення для отримання результатів мало вивчення теоретичного матеріалу та огляді

колекцій музеїв Великобританії, США та України, в яких містяться вироби англійського походження періоду кінця XVIII – початку XX століть.

Слід зазначити, що здобувачка володіє фаховою термінологією, теоретичним та емпіричним матеріалом, що впливає на загальний рівень наукової обґрунтованості роботи.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Здобувачка у повному обсязі досягнула поставлених завдань, представила змістовний і ґрунтовний текст дисертаційного дослідження. Кожен розділ послідовно і структуровано висвітлює завдання та мету роботи, демонструє високий рівень володіння методологією наукової діяльності, широкий методологічний інструментарій, який відображає специфіку теми дослідження.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Деточка О. М. висвітлила результати свого дисертаційного дослідження у 10 публікаціях. Слід зазначити, що серед них 3 статті у виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України: 2 – які додатково відображають тематику роботи (1 з них у співавторстві).

Додаткові публікації з теми дослідження були репрезентовані на конференціях, а саме VII Всеукраїнській науково-практичній конференції (2021, Черкаси); Міжнародній науковій конференції «Дев'яті Платонівські читання пам'яті академіка Платона Білецького (1922–1998)» (2021, Київ); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Етнокультурні традиції в образотворчому мистецтві та дизайні України» (2023, Київ); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дослідження мистецтва і мистецтво як дослідження» (2023, Львів).

Варто вказати, що вищезазначені наукові результати, репрезентовані на наукових конференціях, у фахових виданнях та репрезентовані у роботі Деточки О. М. у повній мірі розкривають тему дослідження, та відповідають вимогам п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура і зміст дисертації обумовлені поставленою метою та завданнями дослідження. Основний текст складається зі вступу, 4 розділів,

дванадцяти підрозділів, висновків і додатків. Список використаних літературних джерел налічує 169 позицій, з яких іноземною мовою 140. Основний текст з анотаціями складається з 161 сторінки, кількість додатків 98 зображень, загальний обсяг роботи складається з 374 сторінок.

Дисертація Деточки О. М. є самостійним і завершеним дослідженням, виконаним згідно встановленого обсягу і вимог до написання кваліфікаційної роботи доктора філософії з мистецтвознавства за шифром 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Оформлення праці здобувачки виконано відповідно до наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Дисертаційне дослідження Деточки Ольги Михайлівни на тему «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» виконано з дотриманням усіх принципів академічної доброчесності.

Так, згідно представленої довідки від 15.01.2024 року про автоматизовану перевірку дисертації та наукових публікацій, в яких висвітлено наукові результати дисертації, на виявлення текстових збігів через систему Unicheck, коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами) складає 0,69%. Такий результат свідчить про самостійність роботи здобувачки, відсутність плагіату, компіляції, фабрикації, запозичень або будь-яких інших елементів фальсифікації.

Слід зазначити на належність виконання дисертаційного дослідження Деточки О. М. відповідно до п. 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), не вважається самоплагіатом використання здобувачем своїх наукових праць у тексті дисертації без посилання на ці праці, якщо вони попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані здобувачем в анотації дисертації.

Таким чином, дисертація Деточки О. М. є авторським і завершеним дослідженням, та заслуговує позитивної оцінки.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Хоча проведено значний обсяг роботи та досягнуто у повній мірі завдань дослідження, слід вказати й про певні зауваження і побажання до тексту О. М. Деточки:

1. Здобувачка у другому і третьому розділах детально розглядає художньо-образні особливості виробів Великобританії, послідовно відображаючи їх у відмінностях технологічного виробництва, запозиченні і формуванні власної традиції формотворення і оздоблення, репрезентує низку наочного матеріалу. Проте, на мою думку, лівова частина матеріалу присвячена виробам Англії, та в меншій мірі Уельсу, Шотландії та Північній Ірландії. Хоча це безпосередньо пов'язане з менш активним розвитком мистецтва тонкої кераміки на цих територіях, хотілося б більшого висвітлення таких рідкісних зразків.

2. В роботі досліджено різноманітні техніки декорування тонкої кераміки Великобританії, проте не кожна з них повністю розкрита у додатках.

3. За об'єктивних причин досить складно визначити точну кількість творів тонкої кераміки англійського походження, наявних у державних і приватних колекціях України. Втім, за можливості, потрібно у подальшому каталогізувати твори тонкої англійської кераміки, яка зберігається в Україні.

Проте, зазначені зауваження і побажання не зменшують загальний рівень виконання дисертаційного дослідження, цінність отриманих результатів та, загалом, не впливають на позитивну оцінку роботи Деточки Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Деточка О. М. на високому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань, важливих для фахової діяльності умінь і навичок. Зміст дисертації відповідає галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Ольги Михайлівни Деточки на тему «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-

промислові центри, специфіка формотворення та декорування» є авторським, завершеним і, безперечно, актуальним дослідженням для європейського мистецтва тонкої кераміки, зокрема Англії та України. Здобувачка виконала дисертаційну роботу на високому фаховому рівні з дотриманням принципів академічної доброчесності. Дисертація містить обґрунтовану наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів для галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Слід зазначити і про відповідність дисертаційного дослідження Деточки О. М. вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Загалом, дисертація Деточки Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» виконана на високому рівні, а здобувачка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри декоративного
мистецтва і реставрації
Факультету образотворчого
мистецтва і дизайну
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Вероніка ЗАЙЦЕВА

